

Liko School

THE

02.02.2026

ART HOUSE

“Назад у минуле”

IN THIS ISSUE

Дім Медічі: некороновані королі Флоренції 05
Наріжна Катерина

Коли свобода мала адресу - київська Паркомунa 15
Скікевич Олександра

Капітан Алатрісте 20
Кучма Юрій

Черчилль, Гітлер та Битва за Британію.....24
Степаненко Анна

IN THIS ISSUE

Чому починаються війни?.....27
Короленко Анна

Відповідальний бізнес по-українськи:
приклад Терещенків 30
Мачай Олена

Зодіак: серійний убивця чи найуспішніший
міф ХХ століття? 34
Аліса Чайка

Сміливість мати ім'я: Олена Степанів 40
Маргарита Стаценко

Дорогі читачі!

Новий 2026 рік ми починаємо справді монументально - команда шкільного журналу “the Art House” знову зібралась гуртом та готова представити випуск під назвою “Назад у минуле”. Не важко буде здогадатись, що цей випуск ми присвячуємо історії - живій, багатошаровій і сповненій сенсів. Історії світу та України, подіям і постатям, які формували хід часу, залишаючи по собі не лише дати в підручниках, а й долі, ідеї та сліди, що відчутні й сьогодні.

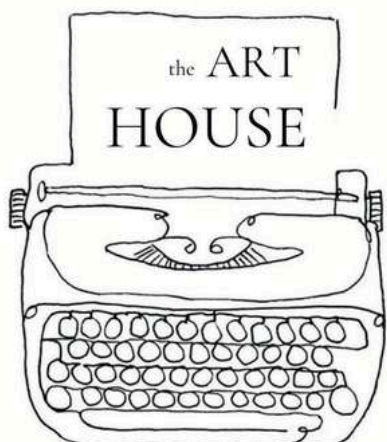
Ми запрошуємо вас вирушити в особливу подорож у минуле - ніби сісти до уявної машини часу. Вона перенесе нас із XII століття до сьогодення, від воєнної Британії до знайомих і рідних вулиць Києва. На цьому шляху ми зупинятимемося в різних епохах, відкриватимемо маловідомі факти та дізнаватимемося цікаві деталі про часи, які давно минули, але продовжують впливати на наше теперішнє, та людей, без яких сьогоднішній день був би зовсім іншим.

Особливу подяку хочу висловити кафедрі історії - пану Юрію, пані Олені та пані Маргариті, за їхні захоплюючі знання та щире залученість у створенні цього випуску. Саме завдяки їхній допомозі цей випуск став можливим, а наша творча машина часу стала точною, вражаючою та наповненою справжнім змістом.

Сподіваємося, що цей номер надихне вас подивитися на історію не як на щось далеке й застигле, а як на чарівну подорож, у якій кожна епоха має свій голос і свою історію.

Приємного читання!

Катерина Наріжна - головна редакторка

Дім Медічі: некороновані королі Флоренції

Наріжна Катерина

За оцінками ЮНЕСКО, приблизно 60 відсотків найважливіших світових творів мистецтва знаходяться в Італії, і близько половини з них – у Флоренції. Це також місто, де зародився культурно-філософський рух Ренесанс, який сформував місток між Середньовіччям та Новим часом і вважається справді унікальним періодом, що дав світу гуманістичні цінності та плеяду геніїв в найрізноманітніших сферах. Безліч архітектурних пам'яток, картин, філософських творів і наукових відкриттів відбулися саме в період з 1300-х до 1600-х років. І відвідуючи одне з моїх улюблених міст в світі – Флоренцію, ви безперечно неодноразово почуєте прізвисьце Медічі. Сім'я Медічі протягом сотень років мала тривалий і потужний вплив на європейську історію. Вони були добре відомі своїми банківськими здібностями і є синонімом неперевершених меценатів мистецтва під час італійського Ренесансу. Саме про цю родину я і хотіла б розповісти в сьогоднішній статті.

Вивчаючи мистецтво ми, частіше всього, звертаємо увагу на імена митців та муз, але набагато рідше на тих, хто робить створення цих витворів реальними – про меценатів. Не було б Мікеланджело та стелі Сікстинської капели, Леонардо да Вінчі та його винаходів, Ботічеллі і «Народження Венери», Галілео та фундаментальних теорій астрономії, якби не підтримка та фінансування знатного італійського банку Медічі.

Медічі - не просто ще одна заможна родина, що має низку титулів, маєтків та орденів, вони піднімалися до влади тяжкою працею та хитрістю розуму. Їх історія почалась ще в дванадцятому столітті, коли перші з Медічі переїхали до Флоренції як економічні мігранти, спокушені перспективою багатства та безпеки, яке забезпечувало місто. Що колись було незначним поселенням на берегах річки Арно, у 1300-их роках стало відомим, як Флоренція - найбільшим містом Тоскани та четвертим за величиною в Європі.

Лихварство завжди було родинною справою Медічі, адже згадки про позики флорентійським монастирям датуються аж початком 13 століття, але справжній успіх прийшов тільки в кінці 14 століття, коли чоловік на ім'я Джованні ді Біччі де Медічі відкрив один з перших сімейних банків.

Джованні ді Біччі де Медічі (частка ді Біччі вказує на те, що він син Біччі де Медічі) був обережним та далекоглядним фінансистом. Флоренція тоді була республікою, де формальна влада часто змінювалась, а справжній вплив належав тим, хто контролював гроші. Він уникав відкритої боротьби за владу, вважаючи за краще щедро відкуповуватись від служби і при цьому скромно відмовлялись від титулів. Банк відкрив філії у Римі, Венеції, Женеві, Лондоні, створюючи міжнародну мережу, що працювала як єдиний витончений механізм швейцарського годинника.

Дім Медічі: некороновані королі Флоренції

Але особливу роль у зростанні впливу відіграла співпраця з папським престолом. В 1401 році банкір позичив чималу суму мессеру Бальдассарре Косса, щоб той придбав собі кардинальську тіару. Навіть у соборі Святого Петра було місце підкупу та інтригам, але це зовсім інша історія. За кілька років цей вельмишановний кардинал домігся свого обрання на папський престол, знову ж таки нечесним шляхом та маніпуляціями, під новим іменем Іоанн XXIII. Ставши головним банкіром Ватикану навіть з дозволом карбувати римські монети, Джованні забезпечив родині не лише величезні стабільні прибутки, а й безпрецедентний політичний авторитет.

Банківська система Медічі встановила нові стандарти роботи та зробила можливим ефективно контролювати величезний обсяг капіталу, що протікав через їх банк. Для точного відстежування грошей Джованні ввів у використання систему подвійного бухгалтерського запису. За його часів більшість банкірів вели облік хаотично: доходи й витрати записувались окремо, що призводило до частих помилок, шахрайства і фінансових втрат. Джованні впровадив принцип, за яким кожна фінансова операція фіксувалась двічі, що дало змогу чітко відслідковувати прибутки та збитки і стало однією з причин довготривалого успіху династії Медічі.

Таким чином, Джованні ді Біччі де Медічі заклав потужний економічний фундамент династії, на якому його нащадки збудували політичну, культурну й мистецьку велич Флоренції. Саме його обачна мудрість стала першою сходинкою до звеличення роду Медічі до космічних висот, що зміг зробити його син.

Про Козімо де Медічі, сина Джованні, також відомого як Козімо Старого, папа Пій II сказав: «він є королем у всьому, крім імені», за його життя банкірська родина стала фактичним правителем міста, яке все ще проголошувало себе республікою. Він контролював міські ради через союзників і боржників, захищав народні прошарки проти аристократії та здобув репутацію покровителя простих громадян.

Ця позиція дозволила йому пережити надважкі етапи історії родини: у 1433 році вороги домоглися його вигнання, однак уже за рік Козімо тріумфально повернувся до Флоренції. Банкірська справа процвітала настільки добре, що багатство Медічі почало турбувати інші заможні, аристократичні родини міста. Впливовий рід Альбіцці змогли вигнати Козімо з республіки, звинувативши його в маніпулюванні політичною сценою за допомогою корупції. Як виявилось, це був повнісінький наклеп, бо Козімо насправді був мудрим і великодушним чоловіком, який віддавав значну частину прибутку на благодійність та меценатство. Тож, зовсім скоро тиранічний режим родини Альбіцці, яка одразу після вигнання Медічі окупувала владу в

Герб родини Медічі

Дім Медічі: некороновані королі Флоренції

місті, змусив людей постояти за себе і спалахнуло неабияке повстання, в результаті якого Козімо було почесно запрошено повернутись до Флоренції, а суперників - вигнано.

Протягом наступних років Козімо деякий час обіймав посаду гонфалоньє юстиції – глави міського уряду, але навіть і без формального титулу, він мав зв'язки та владу, щоб впливати на політичну ситуацію в містах-державках Італії та стосунках між ними.

Найбільший слід в історії Козімо залишив як меценат мистецтва та науки: величезні кошти, накопичені вдалими комерційними операціями, банкір використовував на благо народу. За роздачу хліба в голодний рік він отримав прізвисько «Pater Patris» - «Батько Батьківщини». Прагнучи з чистими намірами в серці зробити Флоренцію центром інтелектуального життя Італії, столицею західної культури, Козімо почав скликати та підтримувати художників,

вчених та поетів. Його сімейний будинок, який взагалі легко можна називати палацом, став першим великим гуманістичним центром у Флоренції.

Особливе місце в меценатстві Козімо Старого посідав скульптор Донателло – той, чиім ім'ям названий один з черепашок-ніндзя. За підтримки Медічі були створені бронзовий «Давид», що є першою оголеною скульптурою епохи Відродження.

Скульптура «Давид»
Донателло

Собор Санта-Марія-дель-Фйоре,
Флоренція

Дім Медічі: некороновані королі Флоренції

Це було початком перенесення фокусу з Бога та Середньовіччя на людину, визнання її гідності та розуму, що відповідало античному принципу «людина є мірою всього». Беручи за взірць античну скульптуру, митці оспівували людське тіло та красу і відходили від теоцентризму та приховування оголених форм. Коли як «Давид» прикрашав палац Медічі, інша скульптура Донателло, «Юдіф і Олоферн», була на виду у всіх містян – це витвір мистецтва сповнений символізму перемоги розуму й свободи над тиранією, або точніше перемоги вільної, республіканської Флоренції над диктатурою аристократів.

В архітектурі Козімо активно підтримував Філіппо Брунеллескі, зокрема його роботи для церкви Сан-Лоренцо, яка стала духовним центром та усипальницею для родини. Водночас виняткове значення для республіки мав внесок Медічі у розвиток головного символу міста – собору Санта-Марія-дель-Фйоре.

Фундамент собору заклали ще в кінці 13 століття і це була найбільша релігійна споруда людства, яку тогочасні архітектори і гадки не мали як закінчити. Тож наступні 140 років будівля стояла з величезною дірою замість куполу, чекаючи того моменту, коли якийсь геній вигадася як закінчити стелю Діви Марії Квітки, і бажано так, щоб та не впала на людей. Головною інженерною особливістю є грандіозний 42-метровий купол,

Собор Санта-Марія-дель-Фйоре,
Флоренція

Дім Медічі: некороновані королі Флоренції

таких розмірів, які раніше людству були недосяжні. Брунеллескі зробив справжній технологічний прорив, коли як Медічі втілили його геніальну і трохи божевільну ідею в реальність. Якби не коштів банкірів – купол так і лишився б великою дірою. Хоча будівництво надзвичайного купола було завершено ще за життя батька Козімо, Джованні, саме за правління сина собор остаточно утвердився як релігійне й громадянське серце міста. Навіть зараз це лишається головною візитівкою Флоренції. Підтримка духовенства, фінансування оздоблення церков та соборів сприяли ще більшому зміцненню його ролі як того, що робить все «для людей».

Окремою перлиною раннього Відродження в архітектурі є Палаццо Медічі, який я вже кілька разів згадувала, за проектом флорентійця Мікелоццо – резиденція, що поєднувала стриманість фасаду з розкішною внутрішнього простору. Така будівля відповідала політиці Козімо: демонструвати силу без показної помпезності. Флоренція змогла стати головним містом і центром раннього Ренесансу не лише Італії, а й всієї західної Європи – Париж, Мадрид та Лондон могли лише позаздрити добробуту Флорентійської республіки і дякувати за це потрібно лише одній родині.

Як багато істориків зазначають, весь шлях родини Медічі до цього моменту йшов задля того, щоб простелити шлях принцу Ренесансу – Лоренцо Прекрасному. Онук Козімо Старого, Лоренцо де Медічі зміг подвоїти, якщо не потроїти велич міста та вплив родини. Коли ви ходитимете вуличками Флоренції, повірте, що половина міста була зведена за монету Лоренцо. Правління Лоренцо де Медічі Прекрасного було не лише епохою культурного розквіту, а й часом гострих політичних потрясінь. Його влада, вибудована на прикладі попередників і виваженій дипломатії, неодноразово опинялась під загрозою – найвідомішою та,

певно, найскандальнішою стала змова Пацці. Родина Пацці, як і Медічі та Альбіцці була однією з аристократичних при владі в республіці та сеньйорії, вищому органі міського самоврядування. Кульмінацією протистояння двох родин була страшна змова, що розкрилась на Великдень 1478 року у святому місці – вже знайомому соборі Санта-Марія-дель-Фйоре. На Лоренцо та його брата було здійснено замах безпосередньо під час служби, за підтримки флорентійської знаті та навіть мовчазної згоди папи Сікста IV.

Під час молитви, Франческо Пацці, чия родина до того ж була споріднена з Медічі нитками шлюбної дипломатії,

Палаццо Медічі, Флоренція

Дім Медічі: некороновані королі Флоренції

смертельно поранив брата Лоренцо, Джуліано, тоді як інший дивом врятувався, сховавшись у ризниці собору. Змова з тріском провалилась, а наслідки були наджорстокими – учасників змови стратили без суду, виставивши тіла на головній площі як застереження всім, хто має намір завадити планам Медічі. З того моменту влада Лоренцо стала значно жорстокішою, а постать ще більш символічною, створився культурний міф незаперечного лідера Флоренції, а позиція «першого серед рівних» була давно забута.

Лоренцо був мудрішим за свого діда, коли йому доводилось мати справу з ворогами: він відповідав своїм могутнім ворогам надсилаючи найкращих художників як послів миру, які створили оригінальні і чудові твори мистецтва по всій Італії, включаючи Сікситинську капелу в Римі. Ім'я Сандро Ботічеллі також стало відомим завдяки патронажу Лоренцо, а легендарні полотна «Весна» та «Народження Венери» надихали коло наближених до Медічі людей, поширюючи ідеї гуманістичної філософії та відродження античної міфології. Саме він, до речі, після змови Пацці намалював навпроти будівлі Сеньйорії портрети страчених нападників, щоб тримати страх над людьми ще довше.

Не можна не згадати і Мікеланджело Буонарроті, який ще в юності був запрошений жити й навчатись в Палаццо Медічі.

І ранні роботи митця, як «Мадонна біля сходів» та «Битва кентаврів» зробили з юнака найбажанішого у світі митця скульптури й живопису. І незадовго після цього Мікеланджело вже їхав до Риму розмальовувати стелю Сікстинської капелли, яка є однією з найвідоміших пам'яток не лише Ренесансу, а й образотворчого мистецтва в цілому. І такий загадковий чоловік, як Леонардо да Вінчі, теж мав змогу співпрацювати з Лоренцо Прекрасним, обговорюючи ризиковані ідеї та експерименти в анатомії та інженерії. Зовсім не дивно, що Лоренцо став «Принцом Ренесансу», навколо якого зібрались найгучніші імена всього мистецького світу 15 століття.

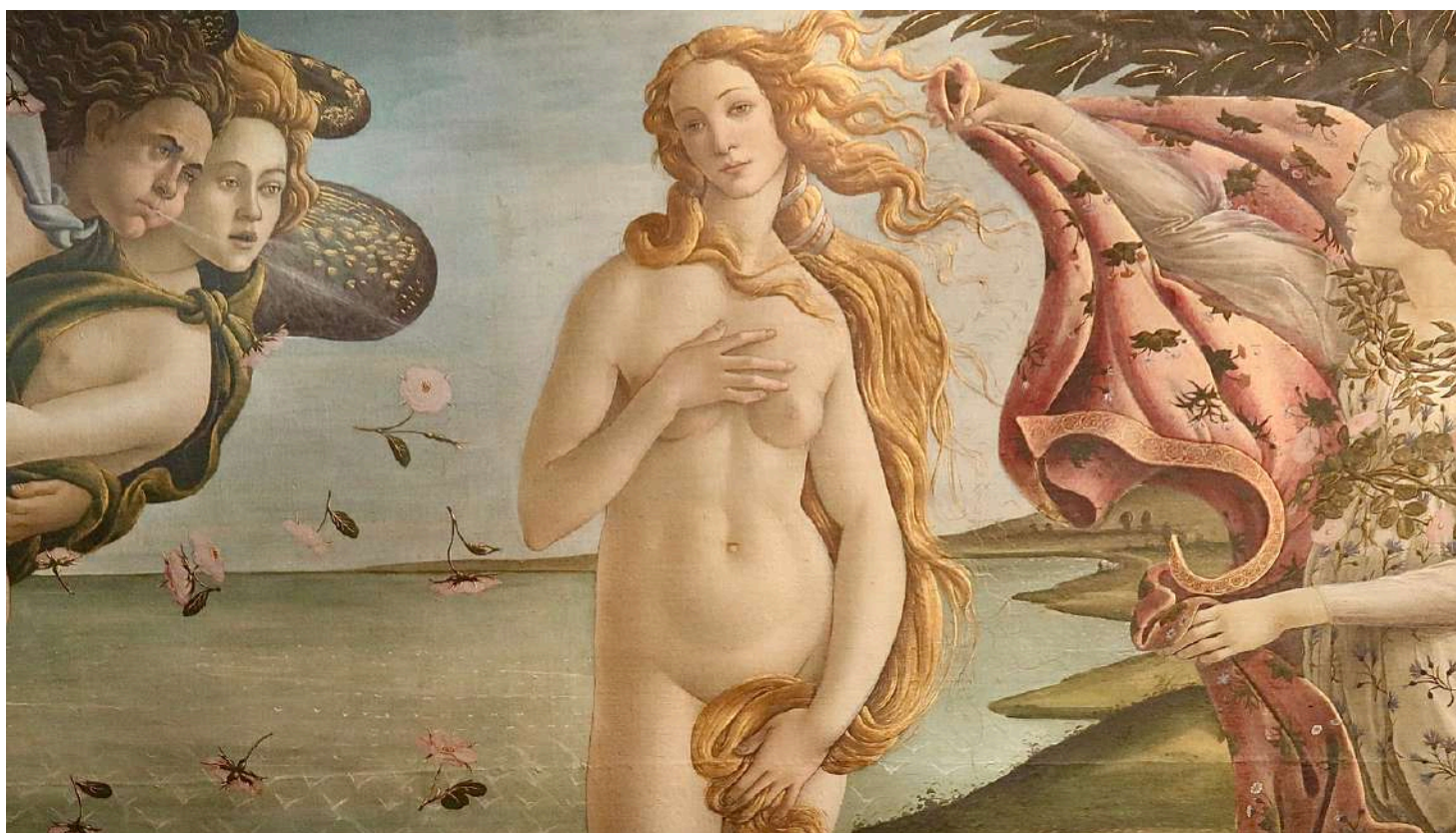
Проте протягом останніх років життя Прекрасного Принца над Флоренцією здійнялись чорні хмари в уособленні домініканського проповідника Джироламо Савонароли, який різко засуджував розкіш, мистецтво й «аморальність» епохи Медічі. Савонарола проголосив Флоренцію «містом Бога» й закликав містян до духовного очищення. Його пропагандистські а гнівні проповіді закликали до «вогнищ марнославства», де спалювали книги, прикраси та предмети розкоші – всі символи гуманізму та ренесансного світогляду. Навіть музичні інструменти потрапили під заборону, а Ботічеллі був змушений пожертвувати кількома

полотнами, які ми вже ніколи не побачимо. Очищення Флоренції від гріха зайшло настільки далеко, що маленькі діти ходили по будинках та відмовлялись розвертатись, поки не отримають дорогоцінну річ від власника оселі. Цей фанатизм Савонароли призвів до повної ізоляції та занепаду міста і пізнішого конфлікту з Ватиканом. У 1498 проповідника було страчено шляхом спалення за ересь, а республіка поступово повернулась до світської моделі розвитку, хоча золота для міста епоха Лоренцо Прекрасного вже залишилась у минулому. Сам Лоренцо помер у 1492 році та родина Медічі за наступні століття так і не змогла досягнути таких висот. Лоренцо де Медічі зміг поєднати у собі політика, дипломата й творця культури, велич якого й досі є легендарною.

Лоренцо знав, що банк не зможе працювати та годувати родину вічно, тож вирішив розширити сферу впливу Медічі ще й на церкву – після його смерті один з синів був призначений кардиналом, а потім папою Лео X.

Період папства Лео, а потім і його кузена Медічі Климента VII можна охарактеризувати як «золоте» для мистецтва, яке подарувало нам генія своєї справи Рафаеля та подальше возвеличення Мікеланджело. Родина пережила ще одне вигнання, але знову піднялась – вже не як «тіньові правителі», що діяли лише з-за куліс, а як відкриті володарі Європи.

Дім Медічі: некороновані королі Флоренції

“Народження Венери” Сандро Ботічеллі

“Весна” Сандро Ботічеллі

Дім Медічі: некороновані королі Флоренції

Паралельно з церковною кар'єрою родина зміцнила й світську владу, про «тиху розкіш» та рівність з містянами всі вже давно забули, бо у 1537 році Козімо I де Медічі став герцогом Флоренції – перший аристократичний титул родини.

А вже згодом правитель домігся створення окремого титулу для себе і називався великим герцогом Тосканським, підпорядковуючи собі землі Флорентійської республіки, Сієни, Пізи, Вольтерри та острови, що оточували Тосканське узбережжя. Епоха Козімо I знову стала періодом великого художнього розквіту, серед художників, які працювали на нього, були Бронзіно та Челліні, а Галілео Галілей навчав його дітей.

Астроном, до речі, зробив відкриття, що змінило уявлення про Всесвіт: він виявив чотири супутники Юпітера і назвав їх «зорями Медічі». І коли Галілео, вже з титулом першого математика і філософа великого герцога Тосканського, потрапив у конфлікт з церквою та був змушений зректись своїх поглядів, Медічі не відвернулись від нього і дозволили жити у власному маєтку.

Галерея Уффіці є одним з найяскравіших прикладів меценатства Медічі – Козімо I у 1560 році ініціював будівництво будівлі для розміщення офісів (з цього і назва – «уффіці» з італійської перекладається як офіс),

а згодом верхній поверх перетворили на приватну галерею для величезної власної колекції. На сьогоднішній день галерея Уффіці володіє однією з найбільших колекцій у світі, яка налічує понад сто тисяч одиниць та постійно є лідером у списках найвідоміших музеїв європейського та світового мистецтва.

Знаменитий трактат Нікколо Макіавеллі «Державець» початку 16 століття був присвячений Лоренцо II де Медічі, онуку Лоренцо Прекрасного, оспівуючи його політичну кар'єру та підкреслюючи, що для здобуття та утримання влади можна використовувати будь-які засоби, навіть жорстокі, для стабільності держави.

Сенйорія, Флоренція

Сикстинська капела,
Ватикан

Лоренцо Прекрасний

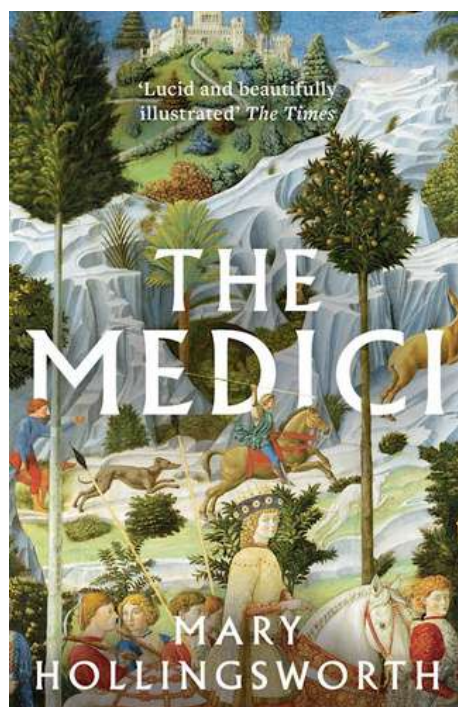
Дім Медічі: некороновані королі Флоренції

Зв'язки Медічі осіли і далеко за кордонами Флоренції – племінниця папи Климента та онука Лоренцо Прекрасного, Катерина Медічі, у 1547 році стала королевою Франції, яка запам'яталась суворістю та твердістю. Чого лише варта одна Варфоломіївська ніч, коли було скоєне масове вбивство протестантів у Парижі. Культура розцвіла і в Парижі – розбудова Лувру, зведення палацу Тюїлірі, нові канони моди та парфумерії були справою рук королеви Катерини Медічі.

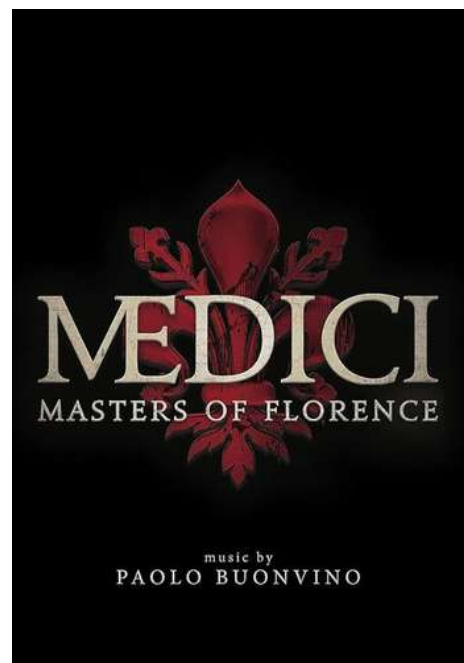
Правління династії Медічі охопило майже три століття, повільно занепадаючи у 18 столітті. Коли остання з родини – Анна Марія Луїза, італійська принцеса, розуміючи становище родини, яка складалась з неї однієї, закінчила цю сторінку історії великим подарунком Флоренції: вона подарувала місту все майно та колекції, зібрані її родиною протягом останніх століть. Всі безцінні картини, скульптури, книги, коштовності, дорогоцінні камені, малюнки стали нерозривно пов'язані з містом та не могли бути вивезені за його межі. У 1737 році вона підписала «Сімейний пакт», за яким передала всю величезну приватну колекцію Медічі державі Тоскана, що ознаменувало фінальну строфу в історії родини Медічі. Якщо сьогодні музеї Флоренції є одними з найбагатших, ми повинні дякувати щедрості та далекоглядності Анни Марії Луїзи.

Медічі навіки увійшли в історію: від поміркованих банкірів і меценатів – до пап і герцогів, і зрештою до жінки, яка пожертвувала династичну спадщину заради пам'яті, культури й міста, що зробило її безсмертною.

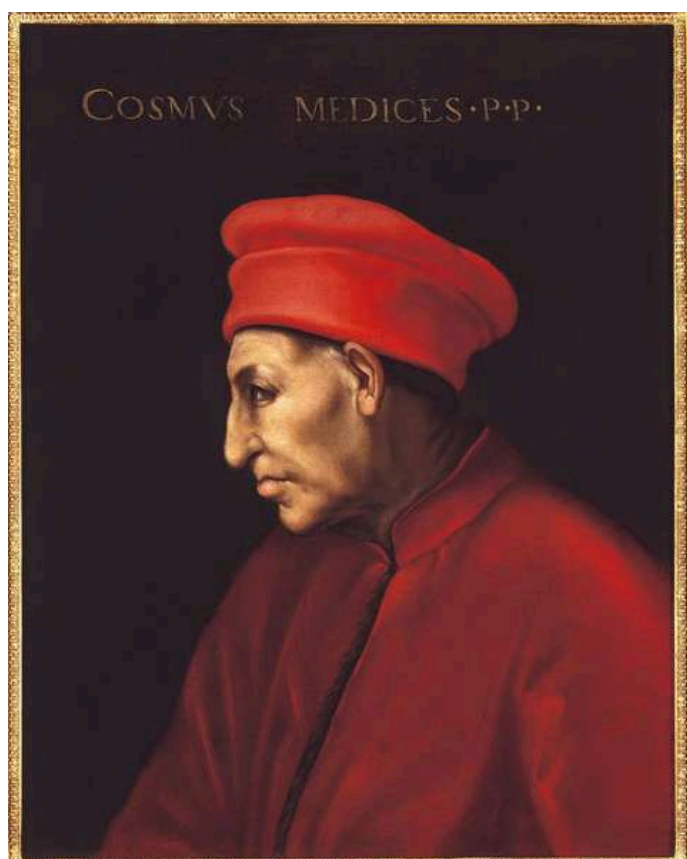
Герб Медічі, на якому зображені червоні кулі (palle) на золотому щиті, символізує величезну владу і багатство родини, хоча справжнє значення кул лишається загадкою. Поширені теорії включають стилізовані золоті монети, що зображають банківську діяльність родини, або лікарські таблетки, що посилають на їх прізвище «Medici» - «Медик». Незважаючи на це, неозброєним оком можна легко помічати герб родини на будівлях Флоренції, починаючи від фамільних резиденцій, закінчуючи соборами та церквами, що натякає – якби не Медічі, цього б не було.

Я закохалась в історію родини Медічі під час подорожі до Флоренції та на кожному кроці помічала сліди їх діяльності. Мое захоплення величною династією лише підсилилось серіалом «Медічі: Повелителі Флоренції», де художньо показується історія Козімо Старого та Лоренцо Прекрасного, а ренесансна Італія показується з найгарнішого боку. А книга «Медічі» авторства Мері Холлінгсворт розкрила всі секрети, навіть часточку яких я не змогла б сюди помістити. Тепер всі картини художників-приятелів Медічі та згадки про Флоренцію не можуть не асоціюватись з непересічною родиною, яка народила на цей світ неземну красу та дала змогу всім людям її споглядати. Лише за підтримку культури ми всі маємо щиро подякувати Медічі. Без них ми, як людство, не були б на сьогоднішньому етапі розвитку без меценатства Медічі.

Дім Медічі: некороновані королі Флоренції

Козімо Старий

Лоренцо Прекрасний

Папа Лео X

Герцог Козімо I

Коли свобода мала адресу - київська Паркомуна

Скікевич Олександра

В 1871 році, коли Франція програла у війні із Прусією, а правління втекло з Парижу, тодішня столиця залишилася без фактичної влади. В той момент зайняти порожні місця мерів та міністрів прийшли радикально налаштовані, молоді анархісти з соціалістами, що, після захоплення влади, почали перетворювати столицю на територію абсолютної свободи - Паризьку Комуну. Наприклад, вони відокремили церкву від уряду та до невпізнаності змінили систему освіти, почавши будувати її на волелюбних принципах. Хоча уряд і був швидко та жорстоко придушений,

те, що ми знаємо з підручників історії як Паризьку Комуну 1871 року, і досі залишається символом молодості, безстрашності, неспинної свободи і політичної творчості.

Півтора століття потому, коли Радянський Союз програв Холодну війну та влада якого поступово руйнувалася, у місті Київ, на вулиці Паризької Комуні, 12 (сьогодні - Михайлівська) теж з'являється територія абсолютної свободи. У 1990 році, компанія молодих українських митців, випускників Київської художньої академії, заселяється та облаштовує, пустий, відведений під

капітальний ремонт, дім. Вони прагнуть створити простір, де можна було б і жити, і працювати, і спілкуватися, і "тусуватися" без чужих, ретроградів та "совків".

Окрім цього, ком'юніті Паризької Комуні, або просто Паркомуна, прагне створити нову художню течію, яка б стала альтернативою школам сучасного мистецтва інших міст колишнього Радянського Союзу. Особливо конфлікт інтересів виникли із тодішніми головними художніми центрами - Москвою та Ленінградом. Художники Паркомуні бажали стати частиною світових тенденцій, на протипагу Москві

Дві Паризькі Комуни разом: бунтівники у Парижі та молоді київські художники

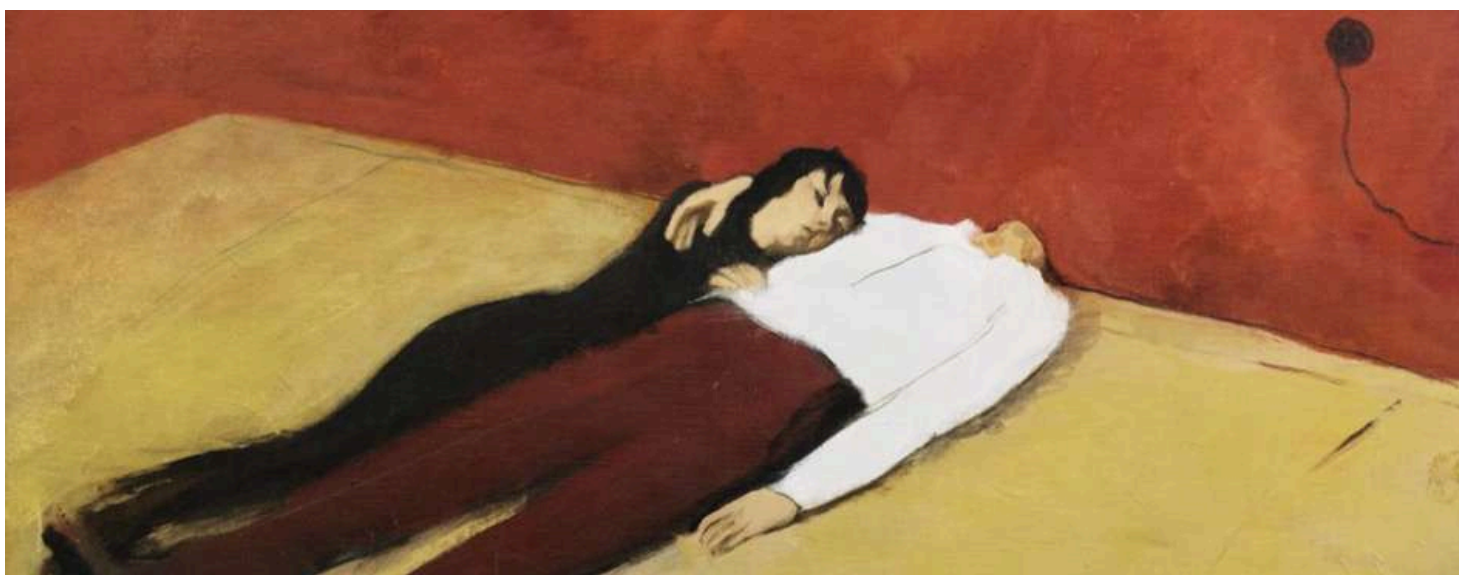
Коли свобода мала адресу - київська Паркомунна

Арсен Савадов, Георгій Сенченко, "Печаль Клеопатри", 1987 рік

Олег Голосій, "Психоделічна атака блакитних кроликів", 1990 рік

Максим Мамсіков, "Нора", 1993 рік

Коли свобода мала адресу - київська Паркомунa

та Ленінграду, що розвивалися автономно від іншого світу, існуючи лише всередині самих себе. В результаті, обравши своїми однодумцями європейських трансавангардистів, а не московських концептуалістів, учасники Паркомунa відокремили себе від трендів тогочасних імперських столиць, загостривши свій погляд на глобальний художній світ.

Важливо зазначити, що Паркомунa не мала єдиного стилю чи маніфесту - вона радше була згустком найрізноманітніших поглядів та натхнень. Майже усі митці сквоту поєднували у своїй творчості і академічні, і експериментальні методи. Більшість учасників

Паркомунa використовували як і традиційні види мистецтва, на кшталт живопису, так і бралися за більш нові "матеріали" - відео мистецтво, перформанс, макетування. У цьому сквоті безперервно співіснували німецький експресіонізм, італійський трансавангард, українське бароко або навіть православні іконописи. Постійна іронія та сарказм змішувалися із чуттєвою романтичністю, а елітарне мистецтво цитувалося за допомогою кітчевих образів.

І така калейдоскопічність не закінчувалася мистецтвом - вона переходила на мешканців, які так само, як і їх мистецтво, поєднувались на базі найрізноманітніших та

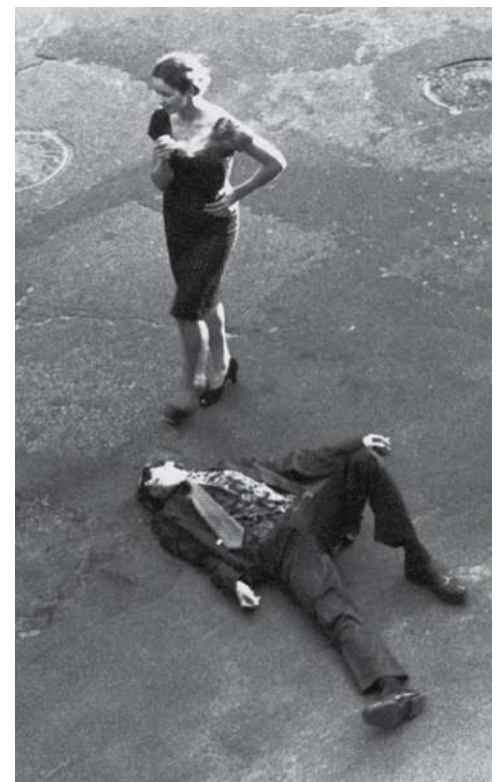
суперечливих рис. Хтось прожив у Києві усі свої 25 років, а хтось лише нещодавно приїхав туди з інших міст. Хтось кожен вечір відривався на вечірках, а хтось тихенько сидів у куточку, закінчуючи малювати якусь з своїх робіт. Хтось жив у сквоті постійно навіть разом із родиною, а хтось заглядав «лише на годинку», ідучи далі шукати неприємності. Виглядали вони теж дуже порізно: комусь вистачало брудних джинсів та рейвових сонячних окулярів, а хтось не міг вийти на вулицю без свого костюму "партфункціонера" або томного жабо. Дім на вулиці Паризької Комуни 12 не потребував ні конкретного запрошення, ні точного характеру: якщо ти

Одна з вечірок Паркомунa

Легендарний дім на вул.Паризької Комуни,12

Бекстейдж одного з проєктів Паркомунa

Коли свобода мала адресу - київська Паркомунa

був молодим, повним цікавості та знав відповідь на питання «хто такий Борхес» - то тобі точно були б відкритті двері всередину.

Схожі і митці, і прості відвідувачі, були лише одним - своїм внутрішнім прагненням свободи та іншого життя, зовсім не схожого на те, що їм було запропоновано. Хоча як і її

історична “попередниця” в Парижі, київська Паркомунa проіснувала недовго, своїм прикладом вона встигла зробити найголовніше – заразити і інших молодих людей ідеєю про те, що створюючи власні правила та не звертаючи увагу на прийняті норми, можливо створити щось абсолютно унікальне, щось про,

що ти так давно мріяв, але не мав поштовху втілити. Саме через це, навіть після занепаду та зникнення самого простору, міф Паркомуни продовжує жити та захоплювати молодь навколо - як приклад моменту, коли мистецтво, свобода та молодість з'єдналися на мить та вибухнули у щось раніше неможливе.

Інтер'єри всередині сквоту Паркомунa

Коли свобода мала адресу - київська Паркомунa

Ілля Чичкан, "Коханки Кирила", 1991 рік

Валерія Трубіна, "Котик поранений іде, вушко песика гризе", 1990 рік

Олександр Гнилицький, "Папалама", 1991 рік

Капітан Алатрісте

Юрій Кучма

Вчитель історії в Liko School

*«Ми б'ємося не за короля, не за релігію і навіть не за золото.
Ми б'ємося, бо нам більше нічого не залишилося».*

Вітаю вас, шановні читачі! Сьогодні я обрав для огляду фільм, який вважаю справжнім шедевром світового кінематографа. Маю одразу три вагомі аргументи на користь цієї думки: Вігго Мортенсен, неперевершена операторська робота та неймовірна увага до деталей.

Переглядаючи цю стрічку (здається, вже не першу сотню разів), я досі отримую таке естетичне задоволення, ніби дивлюся її вперше. Акторська гра, динамічний сюжет, занурення в епоху та майстерна режисура варті того, щоб присвятити фільму цілий вечір.

Щоб по-справжньому зрозуміти цей фільм, варто згадати контекст Іспанії XVII століття. Це була епоха «Золотої доби», але із присмаком гіркоти. З одного боку небачений розквіт мистецтва, з іншого економічний крах, нескінченні війни та корупція при дворі. Фільм ідеально передає цей

контраст: ми бачимо величні собори та розкішні палаци грандів, що сусідять із брудними вуличками Мадрида, де людське життя коштує менше, ніж кучоль дешевого вина.

Це час правління короля, який щиро любив мистецтво, але виявився занадто слабким для тягаря влади. Державою фактично керував граф-герцог Оліварес, чия постать у фільмі викликає особливий інтерес. Його одержимість Фландрією (сучасною територією Бельгії та Нідерландів) була для Іспанії фатальною. «Фландрія - це кладовище іспанців», - казали тоді.

Саме там, у нескінченних траншеях та болотах, гартувався характер нашого героя. Алатрісте - це втілення тогочасного іспанського солдата: покинутого державою, голодного, але несамовито гордого, для якого «честь» це єдина валюта, що залишилася.

Акторська харизма та несподівані образи

Розпочну з гри Вігго Мортенсена, який втілює головного героя - Дієго Алатрісте на прізвисько «Капітан». Здається, неможливо уявити влучнішого актора на цю роль. Динамічні сцени боїв у Фландрії, облога Бреди, абордажні сутички та фінальна битва при Рокруа відіграні блискуче. Проте не менш вражає Мортенсен у «тихих» сценах: у застінках інквізиції, у задимлених тавернах чи на вузьких вуличках Мадрида він виглядає органічно й геніально. Актору вдалося поглядом та мімікою втримати мою увагу, не зронивши ні слова. Його Алатрісте притягує харизмою, і хоча персонаж поводить себе нахабно, а його моральні принципи часом неоднозначні, він викликає щирі симпатії.

Капітан Алатрісте

Окремо варто згадати епізодичного, але надзвичайно яскравого персонажа - падре Еміліо Боканегро. Голову священного трибуналу інквізиції, що плете змови проти англійського принца, грає акторка Бланка Портільйо. Їй вдалося бездоганно передати атмосферу загрози та створити образ таємничого й владного церковника. Під час сцен сповіді завдяки її грі справді холоде кров у жилах.

Не менш цікавим вийшов і граф-герцог Оліварес. Актор створив образ холоднокровного політика-інтригана, який поводить так, ніби вся Іспанія належить йому, а не королю. За його зовнішнім спокоєм відчувається прихована одержимість Фландрією - землею, яку він так і не відвідав.

Жіночі образи також не пасуть задніх. Анхеліку де Алькесар зіграли дві акторки (у дитячому та дорослому віці), які вражають своєю схожістю. Анхеліка — це справжній «сірий кардинал» придворних інтриг. Поки чоловіки вважають себе головними гравцями, вона веде власну партію. Її стосунки з юним Бальбоа далекі від типових романтичних історій - у них відчувається справжня «шекспірівська» трагічність.

Магія кадру та операторські рішення

Візуальна мова фільму заслуговує на окреме дослідження, адже операторська робота тут - це не просто фіксація подій, а справжнє мистецтво світлотіні, що відсилає нас до полотен великих художників століття. Кожен кадр виглядає настільки довершено, ніби режисер разом із оператором вирішили оживити художню галерею. Мене вразило те, як камера працює з простором: вона то задихається разом із героями у вогких, тисних підземеллях, створюючи майже фізичне відчуття клаустрофобії, то раптом злітає над полем битви, демонструючи масштаб трагедії. Використання природного світла, мерехтіння свічок у темних залах інквізиції та брудні, приглушені кольори військових таборів створюють ефект повної присутності. Особливого захвату заслуговують акценти на деталях: блиск сталі шпаги, фактура старого плаща чи важкий погляд героя, вихоплений крупним планом. А ідея з використанням «завмерлого кадру» в найбільш драматичні моменти - це просто геніальний хід, який дозволяє глядачеві на секунду зупинитися і закарбувати в пам'яті цей величний і водночас сумний момент історії.

Надзвичайно цікавим є момент знайомства Алатрісте та Малатести: без жодного слова, лише через контрастні кадри та погляди, автори передали дух суперництва. А ідея з використанням «завмерлого кадру» додає стрічці особливого професіоналізму та художньої глибини.

Історична правда та дух епохи

Як людина, що обожає історію, я бачив чимало тематичних фільмів. Часто сучасні режисери нехтують деталями, але «Капітан Алатрісте» — приємний виняток. Побут, костюми та декорації виглядають максимально автентично.

Надзвичайно влучно в сюжет вплетено реальних постатей того часу: ми бачимо «бідолашного» Сервантеса, художника Дієго Веласкеса, короля Філіпа IV. Хоча сам Алатрісте — вигаданий персонаж, він живе й діє в реальному історичному контексті, що додає історії ваги.

Окремий «низький уклін» творцям за фінальну битву при Рокруа (1643 рік). Це одна з найкращих реконструкцій тактики XVII століття в кіно. Ми бачимо знамениту іспанську терцію, яка вважалася непереможною.

Капітан Алатрісте

Вігго Мортенсен в ролі Капітана Алатрісте в однойменному фільмі, 2006

Капітан Алатрісте

Мушкетери, пікінери, кавалерія - усе відтворено з величезною повагою до військової історії. Останні кадри з перемовинами між іспанцями та французами викликають справжні мурахи по шкірі. Коли французький офіцер пропонує іспанцям почесну капітуляцію, бо «вони зробили все, що могли», відповідь Алатрісте стає кульмінацією всієї епохи.

*Фінальна сцена
битви при Рокруа
(1643 рік)*

Підсумок

Завершуючи свій огляд, хочу сказати: «Капітан Алатрісте» це не просто кіно на один вечір, це справжній маніфест незламності людського духу. Моя оцінка цій стрічці - найвища з усіх можливих, адже в сучасному кінематографі вкрай рідко зустрічається таке ідеальне поєднання глибокого історизму, філігранної акторської гри та візуальної досконалості. Цей фільм вчить нас тому, що навіть коли навколо руйнується цілий світ, коли ідеали розтоптані, а держава забула про своїх захисників, у людини залишається дещо дорожче за золото - її власна гідність та вірність слову.

Я щиро заздрю тим, хто сьогодні вперше відкриє для себе цю історію. Ви побачите не просто битви на шпагах, а трагедію цілої епохи, що занепадає красиво та гордо. Якщо ви цінуєте автентичність, якщо вам подобається шукати приховані сенси в поглядах героїв і якщо ви прагнете відчувати справжній подих історії XVII століття - цей фільм однозначно має стати частиною вашої особистої колекції шедеврів. Перегляньте його, і, запевняю вас, кадри фінальної битви при Рокруа ще довго не відпускать ваші думки, змушуючи знову і знову повертатися до питання: «А що залишиться нам, коли не залишиться нічого?».

Черчилль, Гітлер та Битва за Британію

Степаненко Анна

Уявіть що Ви - прем'єр-міністр цілої держави під час Війни, що захопила усю Європу, а ваша держава - остання, що продовжує опиратися окупації. Ви просите своїх союзників за океаном вступити у війну та допомогти вам, але вони відмовляються. Комусь може здатися, що це - найгірша позиція, у якій тільки міг опинитися Вінстон Черчилль під час Другої Світової Війни, і у чомусь - це правда. Але як саме Черчилль зміг протистояти німецькій окупації так, як ніхто інший у Європі не зміг?

І яким саме було його довге, криваве протистояння з Гітлером? Поринемо у цю історію разом.

Гітлер і Черчилль - дві монументальні історичні фігури у дуже різних іпостасях. Чи відомо Вам, що ще під час Першої Світової війни, задовго до того як розпочалося їхнє протистояння у Другій Світової війні обидва брали участь у своєму першому непрямому зіткненні на полі бою?

Незважаючи на це, один з них був звичайнісіньким солдатом, тим часом як його майбутній супротивник служив головнокомандувачем королівського флоту Великобританії. Для обох учасників Перша Світова, однак, завершилася особистою трагедією: Черчилля було ганебно звільнено з його посади через поразку у Галліполійській кампанії, а Гітлер отруївся хімічною зброєю та отримав тимчасову втрату зору з пошкодженням легень.

Чи міг хтось здогадатися, що лише два десятиліття потому, ці двоє зустрінуться в одному з найвагоміших протистоянь двадцятого століття?

Улюблениця мільйонів та справжня королева людських сердець, принцеса Діана, мати принца Вільяма та принца Гаррі, була прямим нащадком Вінстона Черчилля. Черчилль походив з дуже відомого, стародавнього роду, тим часом як Гітлер був близьким до звичайного жебрака, що тривалий час мав скрутну фінансову ситуацію, з нещасним дитинством та юністю.

У дитинстві Гітлера нещадно бив батько, тим часом як його мати приходилася племінницею своєму чоловікові (батьку фіюрера), що навіть за принципами церкви було незаконно. Через це церква мала заборонити шлюб. Незважаючи на це, однак, батько Адольфа спромігся успішно отримати дозвіл на шлюб з родичкою. Навіть ставши дружиною, мати Гітлера продовжувала називати чоловіка дядечком.

Черчилль, Гітлер та Битва за Британію

Незважаючи на пристрасну любов до сина, мати майбутнього фюрера не робила нічого, аби захистити його від знущань батька. Отже, Гітлер і Черчилль - дві повні протилежності, що, здається, зростає у різних світах.

Друга Світова війна: Черчилль отримує посаду прем'єр-міністра після ганебної поразки Невілла Чемберлена під час вторгнення Нацистської Німеччини до Норвегії. Гітлер же здобуває посаду канцлера Німеччини роками раніше, після перемоги на виборах. До моменту обрання королем Великобританії Черчилля як прем'єр міністра, Третій Рейх на чолі з Гітлером вже встигає захопити більшість Європи.

Черчилль отримує посаду в один з найнапруженіших часів двадцятого століття, проходячи найтемніші часи, керуючи своєю країною.

Отже, війна за Британію. Битва за Британію відбувалася у липні-жовтні 1940 року і була масштабним повітряним протистоянням між королівськими ВПС під керівництвом Черчилля та літаками Люфтваффе

На відміну від попередників, Черчилль зайняв абсолютно безкомпромісну позицію: "ми ніколи не здамося". Після падіння великого союзника - Франції, Гітлер очікував швидкої капітуляції Сполученого Королівства. Коли цього не сталося, фюрер віддав наказ літакам Люфтваффе нещадно бомбардувати усе, що було можливо, очікуючи бажання британців сісти за стіл переговорів та підписати мирний договір.

Авіація Веймархту нещадно бомбардувала як і великі міста, так і маленькі містечка та села, намагаючись зламати моральний дух цивільних. Окрім цього, нацистська авіація провела серію запеклих боїв у повітрі з Королівськими ВПС. Саме Черчилль зробив ставку на авіацію - королівські військово-повітряні сили, які запекло захищалися та зірвали надії Гітлера на швидку перемогу та висадку німецького десанту на території супротивника.

Цікаво те, що небагато кому з оточення Черчилля була до вподоби його безстрашна ініціатива - зокрема, його попередник - Невілл Чемберлен, жорстко критикував рішення свого наступника та аж ніяк не захоплювався ним. Але у чому ж полягає сам феномен Черчилля?

Сам народ Британії (особливо ті, хто мешкав на півдні країни) проходив крізь війну важко, потерпаючи від щоденних бомбардувань та руйнування великих частин міст. Більшість укриттів країни були темними, брудними та тісними приміщеннями, у яких було важко перебувати довгий час. Головною метою нацистської Німеччини було зламати моральних дух цивільних, але незважаючи на усі обставини, більшість британців мали щире віру у свого прем'єр-міністра.

Коли уся Європа гадала, чи піде британський прем'єр-міністр на компроміс з ненависним ворогом, що активно жадав цього - Черчилль одразу пояснив людям, що попереду на них чекає складний та тернистий шлях: "Я не можу запропонувати вам нічого, крім крові, важкої праці, сліз та поту".

Британський прем'єр-міністр мав видатну чесність зі своїм народом - те, що майже жоден з лідерів Європи не мав - ні у тодішній час, ні тепер.

Черчилль, Гітлер та Битва за Британію

У найтемніші часи для своєї країни Черчилль провів свій найвидатніший виступ у парламенті, коли він звернувся до британців промовою, що буде жити віками: “Ми будемо йти до кінця... Ми будемо битися на морях і в океанах. Ми будемо боронити наш острів за всяку ціну. Ми ніколи не здамося.”

Своєю промовою прем'єр-міністр надихнув націю на мужню боротьбу. Він став символом стійкості та рішучості, а його роль у перемозі над нацизмом є неоціненною.

Як щира шанувальниця Вінстона Черчилля, я можу сказати, що саме його рішуча мужність перед загрозою, що тримала у пазурах ледь не усю Європу, є головною причиною моєї безмежної поваги до нього, а більшість його крилатих висловів є абсолютно релевантними для сьогодення та війни, яку зараз веде Україна проти російської агресії.

“Ви не можете домовлятися з тигром, коли ваша голова у його пащі.” - Це є як ніколи актуально до великої боротьби України з Росією.

Отже, протистояння Вінстона Черчилля та Адольфа Гітлера під час II Світової війни - це демонстрація незламності, хоробрості та захоплюючої витривалості Сполученого Королівства за керівництва найвідомішого британця 20-го століття проти Нациської Німеччини, що сподівалася на швидку капітуляцію та легку перемогу над усією Європою. Саму Битву за Британію можна сміливо назвати зіткненням двох світоглядів: для Гітлера війна була інструментом підкорення, а для Черчилля - захистом свободи та незалежності країни. Історія знову й знову доводить, що вирішальним стає не розмір армії, а здатність протистояти злу, не поступаючись цінностями.

Німецькі бомбардувальники у небі Лондона, 1940р.

Бомбардувальник Люфтваффе пролітає над східною частиною Лондона, 7 вересня 1940 р.

Чому починаються війни?

Короленко Анна

Війна. В когось вона асоціюється із 24 лютим 2022 року, а в когось - із піснями Океан Ельзи. В будь-якому разі, війна - невід'ємна частина історії людства. Усвідомлення війни як невід'ємного явища нашого повсякденного життя є фундаментальним для кожного, особливо українця. В цій статті ми розглянемо нагальне питання: «чому починаються війни?».

Природа людини

Найпопулярніше виправдання війни є її «неминуча» природа, хоча це також не зовсім так. Агресія є властивою людям, але холонокровні масові вбивства - ні. Багато антропологів вважають, що в доцивілізаційних суспільних порядках рівень насильства був доволі високим. Наприклад, в Австралії вбивства та збройні конфлікти були одними з головних причин смертності, а археологічні дослідження виявили свідчення воєнних конфліктів, що сягають тисячоліть у минуле.

Звісно, деякі з цих антропологічних висновків є суперечливими, але в поєднанні з печерними малюнками та рештками людей, які цілком

очевидно загинули від рук інших людей, стає зрозуміло, що людина вбивала інших людей ще зовсім давно. Але чи була це війна? Повертаючись до улюблених антропологів, деякі дослідження повідомляють про відносно масштабні групові зіткнення, схожі на битви, які мали символічний характер і часто не призводили до значних людських втрат. Тобто це була скоріше жага до важливих ресурсів як їжа, але, очевидно, тоді це ніяк не стосувалося патріотизму чи ідеологій. Нерідко людина вбивала заради збереження генетичного коду.

Отже, хоча агресія та вбивства заради захисту справді є в людських жилах, це зовсім не є підставою виправдовувати війни неможливістю їх запобігти. Оскільки із плином часу та еволюції ми в багатьох аспектах не так сильно прогресували, як от в мисленні та емоційному інтелекті. Незважаючи на природу жорстокої поведінки людини, ми навчилися використовувати критичне мислення, силу волі і робити свідомий вибір. Завдяки цьому і виникла скінченна кількість інституцій, які спрямовані на зниження ризиків війни.

Чому починаються війни?

Чому починаються війни?

Тож які саме фактори можуть спонукати національних лідерів до вибору такої деструкції як війна? Важливо розуміти, що перед початком війни ініціатори цієї агресії мають зважити ціну перемоги. Як казав Наполеон: «Щоб вести війну потрібно мати три речі: гроші, гроші і гроші». Таким чином, можна сказати, що перевага однієї держави над іншою, частіше за все у фінансових ресурсах, призводить до вищого ризику війни.

ПСВ

Яскравим прикладом буде Перша світова війна. Причиною стала боротьба багатьох держав за більшу могутність, що призвело до масштабного дисбалансу європейських сил. Така жага проявлялася у посяганні на нові або колишні території, як от Франція прагнула реваншу над Німеччиною за Ельзас й Лотарингію. Тим часом як Німеччина активно намагалась поширити лідерство в Європі і організувала союз з Австро-Угорщиною.

Також не менш важливим фактором був ряд невирішених криз як Балканська, Марокканська і Боснійська. Вірогідно, країни Європи помітили таку очевидну відсутність рівноваги й ще за роки до початку Першої світової війни почали посилювати військову підготовку. В результаті, одне вбивство в Сараєво було краплею у морі, яке спонукнуло давно очікуваний шторм.

ДСВ

Але за 21 рік, в 1939, світова дипломатія встигла зародити ще мотиви для повторення світової війни. Йде мова про Другу світової війну. У Версальському палаці було жахливо принижено Німеччину. В той час як ця країна вважала себе наддержавою, яка заслуговує на статус світового лідера. Настільки великий тиск, у вигляді фінансових репарацій і територіальних втрат, на настільки масивне єго було гігантською помилкою. Адже, образивши цілу націю, дуже легко створити ідеальні умови для поширення радикальних поглядів, що і сталося в Німеччині. Зародився нацизм і дух реваншу, який вилився у поступові окупації, на які Британія і Франція успішно закривали очі й впровадили політики умиротворення.

Тим часом в інших країнах також розвивалися тоталітарні режими, а саме фашизм в Італії і мілітаризм у Японії. Все це було спричинено, знову ж таки, дисбалансом сил, яке стало причиною реваншистського духу.

Війна у В'єтнамі

Рівно через десять років після закінчення Другої світової війни, в 1955, людство стає свідками ще одної війни, яка тривала 20 років й мала справді неосяжні масштаби. Сподіваюсь, ми всі зараз подумали про війну у В'єтнамі. В цій історії, В'єтнам став полем бою для двох ідеологій - комунізму і капіталізму, за які потужніше всіх інших виступали СРСР з Китаєм проти США.

В цій війні країни тягнули ковдру на себе: США намагалась запобігти отруєнню всієї Південно-Східної Азії комуністичними ідеями, а СРСР і Китай намагалися встановити свої порядки. Отже, причиною була суперечка ідеологій країн «акул», що також було жагою до влади, впливу і сили, всупереч трагічних втрат населення.

Війна в Афганістані

І на останок, перемістимося в 1979 рік, всього через чотири роки після зв'язних міжнародних злочинів у В'єтнамі. СРСР ввів війська для того, аби стабілізувати вплив над Афганістаном і запобігти витісненню комуністичних ідей ісламськими.

Військове втручання було зосереджене на зміні верхівки на прокомуністичну, контролі великих міст й умиротворенні населення. Тобто Радянський Союз планував маленьке втручання для затвердження своїх ідеологій, що затягнулось на десять років й мало наслідки жахливих втрат. Врешті-решт, ідеї не прижилися і радянські війська зустрілися з опором населення. Можна зробити висновок, що в цій війні СРСР відчував значну перевагу сил і хотів встановити свій комуністичний лад. Переоцінивши свій план, агресор зазнав поразки від повстанців.

Отже, дисбаланс сил є причиною більшості озброєних конфліктів. Чи ми колись прийдемо до світової рівноваги колись?

Відповідальний бізнес по-українськи: приклад Терещенків

Олена Мачай

Вчителька історії та географії в Liko School

Історія родини Терещенків – це не лише історія українських підприємців. Це взірць того, як приватний капітал може стати суспільною цінністю, а особистий успіх – основою національного розвитку. Це історія про Київ, який зростав не лише каменем та цеглою, а й ідеями, культурою.

Від провінційного бізнесу до загальноімперських масштабів

Рід Терещенків походив з міщанського середовища з Глухова. Засновник роду майбутніх мільйонерів був Артемій Терещенко. Набути статків йому вдалось завдяки невеличкій промисловій лавці. В результаті, в рідному Глухові за кошт Артемія Терещенка було збудовано кілька навчальних закладів, банк, безплатну лікарню, притулок для сиріт, відновлено Трьох-Анастасіївську церкву тощо. Проте великі грошові прибутки у родини з'явились не одразу. До прикладу, первісткові Артемія, Ніколі Терещенку через фінансові складнощі під час навчання в училищі довелося паралельно працювати. Саме про нього головним чином і піде мова.

Нікола Терещенко був таким, про кого кажуть «make myself». Підлітком Нікола продавав дріб'язок з візка вулицями рідного міста, а згодом придумав возити до Криму хліб. При цьому проявилась підприємницька жилка Ніколи – на півдні він закуповував рибу й сіль, привозивши їх до Чернігівської губернії. Так, незабаром ще молодий Нікола став одним з головних постачальників риби й солі та заготівельником зерна в Чернігівській губернії.

На етапі розвитку справи Нікола залучив до роботи своїх братів – Федора та Семена. Зароблені гроші родина стала вкладати в лісозаготівельну, а також солеварну справу. Так, зокрема, великою часткою стартового капіталу солеварень Бахмута були вкладення саме Ніколи Терещенка.

1855 року у Терещенків з'явився перший цукровий завод. Це заклало старт розбудови великої «цукрової імперії» родини. А завдяки добре вибудованому менеджменту та скупівлі збиткових маєтків вже 1870 року Терещенки володіли мережею

*Терещенко Микола Артемійович,
(1819-1903)*

цукрових заводів, яких налічувалось понад десять. Виробництво Терещенків забезпечувало цукром не лише Російську імперію, але і Велику Британію, Швейцарію, Норвегію, Німеччину, Персію, Афганістан, Китай. Задля налагодження транспортування родиною було фінансовано розбудову залізниці.

Відповідальний бізнес по-українськи: приклад Терещенків

При цьому Терещенки з людяністю ставились до своїх працівників всіх ланок. Зокрема Нікола Терещенко встановив на своєму виробництві 8-годинний робочий день, модернізував техніку та запровадив пенсійне забезпечення для колишніх робітників.

Не дивно, що маючи підтримку в різних колах суспільства і, без перебільшень, всенародне визнання, у віці 40 років Нікола Терещенко став бургомістром,

а згодом - міським головою Глухова, очолюючи посаду протягом 14 років. При цьому Ніколу Артемійовича було обрано депутатом, мировим суддею. А з нагоди 50-річчя Нікола Терещенко отримав звання спадкового дворянина. Та що важливо: гроші для Терещенків не були самоціллю. Родина розглядала багатство як елемент впливу. Але не політичного, а саме культурного і соціального розвитку.

Розбудова Києва

Складно уявити Київ кінця XIX – початку XX ст. без Терещенків. Їхній внесок у розбудову міста – колосальний. Саме на кошти цієї родини були зведені або підтримані в належному стані чисельні будівлі, які сьогодні є архітектурними та культурними символами столиці. Київська картинна галерея (нинішній музей) - це колишній маєток Терещенків.

Марка 2014-го року "Славетні роди України" - Рід Терещенків

Відповідальний бізнес по-українськи: приклад Терещенків

Київський політехнічний інститут постав і розвивався за активної фінансової участі родини Терещенків, адже Нікола Артемійович був при вищі одним з головних меценатів. Лабораторії, обладнання, стипендії студентів - кошт Терещенків.

За сприяння родини фінансувалась відомі своєю гідною репутацією Олександрівська лікарня та «Охматдит» («Київська міська дитяча лікарня»). Терещенки наполягали, аби діти із незабезпечених родин могли проходити лікування абсолютно безкоштовно. Тож коли сьогодні ми згадуємо про «Охматдит», що рятує тисячі дитячих життів вже понад століття, варто пам'ятати: цей символ допомоги і порятунку виріс із благодійності, відповідальності та віри в майбутнє.

Стараннями Ніколи Артемійовича в Києві з'явилися будівлі театрального інституту ім. Карпенка-Карого, Покровська церква, собор Св. Миколая у Покровському монастирі, Києво-Подільська жіноча гімназія, жіноча гімназія, школа при Борисоглібській церкві, Троїцький народний дім товариства грамотності (нині Київський театр оперети), міське змішане училище, Міський музей старожитностей та мистецтва.

Крім того вельми впливову суму Терещенко надав на закладання Володимирського собору. Загалом на благодійність Нікола Терещенко віддавав 80% свого прибутку! За ініціативи Терещенко було започатковано збирання колекцій книг, живопису та старожитностей, до якого долучились і наступники, зокрема донька Варвара і її чоловік Богдан Ханенко. Велика частина зібраних експонатів

була передана в сьгоднішні музеї Києва. Але і величезна доля спадку була розграбована більшовиками починаючи з 1918 року.

Терещенки закарбували свою філософію в гаслі «Прагнення до суспільних справ», що написано на родовому гербі родини. При цьому геральдичними кольорами стали синьо-жовті барви, що свідчило про самоідентифікацію династії.

↖ Київська картинна галерея

↖ Герб родини Терещенків

Відповідальний бізнес по-українськи: приклад Терещенків

А що сьогодні?

Через влучання уламків російських ракет в центр Києва, музейні експонати колекцій цукрозаводчиків були вивезені в сховища. Але окремим, болісним штрихом в історії Києва є будинок Терещенків - колись розкішного маєтка, осередку культури, меценатства та інтелектуального життя.

За радянських часів садиба була націоналізована, перетворившись на звичайну адміністративну будівлю. Протягом десятиліть пам'ятка руйнувалась: перебудови, відсутність системної охорони і реставрацій, втрата автентичних елементів інтер'єру. Вже кілька років поспіль небайдужі кияни відстоюють право садиби на реставрацію.

Але чинна влада проявляє незацікавленість в збереженні пам'ятки, чим сприяє її руйнації. У час війни ми особливо гостро відчуваємо цінність наших міст, їх архітектури та пам'яті.

Ми захищаємо не лише територію, ми захищаємо сенси. І тут діяльність роду Терещенків набуває нового значення. Історія родини Терещенків є прикладом того, як економічна сила приватного капіталу може працювати на суспільство, формувати фундамент нашого майбутнього.

Це є уроком відповідальності, що справжній вплив вимірюється не цифрами в банківських рахунках, а слідом у житті міста й країни.

І, можливо, головне запитання, яке Терещенки передали нам у спадок: що ми залишимо після себе - руїни чи фундамент для подальшого розвитку?

Історична мапа спадку династії Терещенків у Києві

Особняк І. М. Терещенка, Київ. Цифрова 3Д-копія

Зодіак: серійний убивця чи найуспішніший міф ХХ століття?

Чайка Аліса

Дисклеймер: особа маніяка розглядається в цій статті з кримінологічної та психологічної точки зору. Всі ми серйозно засуджуємо дії цієї людини і співчуваємо родинам загиблих.

«Зодіак» - це історія не про звичайного вбивцю, а про відчайдушного та самотнього всередині нарциса, який прагнув популярності та визнання. Тож як починалась вся ця моторошна історія?

20 грудня 1968-го року в США, штаті Каліфорнія, місті Беніша молода закохана пара - Девід Фарадей та Бетті Дженсон були застрілені під час свого першого побачення. Вони поїхали до відомого серед студентів відлюдного місця аби усамітнитися. Їхній спокій перервав невідомий чоловік, що припаркувався неподалік і почав стрімко наблизитись до пари. Злочинець випустив один постріл в парубка, і ще п'ять в спину дівчини, поки та намагалась втекти. Їхні тіла були знайдені місцевими мешканцями майже одразу, близько 23:00.

(На фото - жертви та стаття з газети)

Незважаючи на проведенне розслідування, жодних зачіпок не було знайдено.

Наступного літа вбивця завдав «нового удару».

В ніч на 4 липня 1969-го закохана пара Дарлін Ферін та Майкл Мажо припаркували свій автомобіль в парку Blue Rock Springs у місті Вальехо. Раптом позаду припаркувався невідомий чоловік, який, озброївшись ліхтариком та малокаліберним пістолетом, майже одразу випустив 5 пострілів у обох, вийшовши зі свого авто. На щастя, хлопець вижив і в подальшому мав змогу надати інформацію про злочинця - білошкірий чоловік, зросту приблизно 173 см та вагою 80 кг, 26-30 років, мав коротке кучеряве волосся.

5 липня 1969-го до департаменту поліції надійшов анонімний дзвінок. Чоловік по той бік слухавки брав на себе відповідальність за обидва злочини. Дзвінок був відстежений до телефонної будки неподалік, але жодного підозрілого чоловіка звісно ж, там вже не виявили.

Зодіак: серійний убивця чи найуспішніший міф ХХ століття?

Після цього злочину зловмисник починає «гратися» з поліцією.

1 серпня 1969-го року до трьох американських газет The San Francisco Examiner, San Francisco Chronicle і Vallejo Times Herald були надіслані листи, які начебто належали вбивці, адже він брав на себе відповідальність за два попередніх інциденти. За цими листами його охарактеризували як задумливого та ізольованого.

Також лист містив криптограму, яка складалася з 408-ми символів і у разі розшифровки, поліція мала б змогу розкрити особистість злочинця, як повідомляє він сам. До того ж, монстр поставив ультиматум: «якщо ці листи не будуть надруковані на перших шпальтах, наступного вбивства чекати довго не доведеться»

San Francisco Chronicle опублікували частину закодованого послання наступного дня, поруч з коментарем шерифа щодо невпевненості поліції у тому, що з ними дійсно спілкується винний у злочинах. Начальник департаменту місцевої поліції надіслав листа у відповідь з проханням надати більше інформації щодо злочинів аби впевнитись, що поліція спілкується зі справжнім вбивцею. Газети опублікували всі частини закодованого послання, покладаючи надію на читачів. Довго чекати на відповідь злочинця не довелося!

7 серпня 1979-го The San Francisco Examiner отримує листа, що починається зі слів:

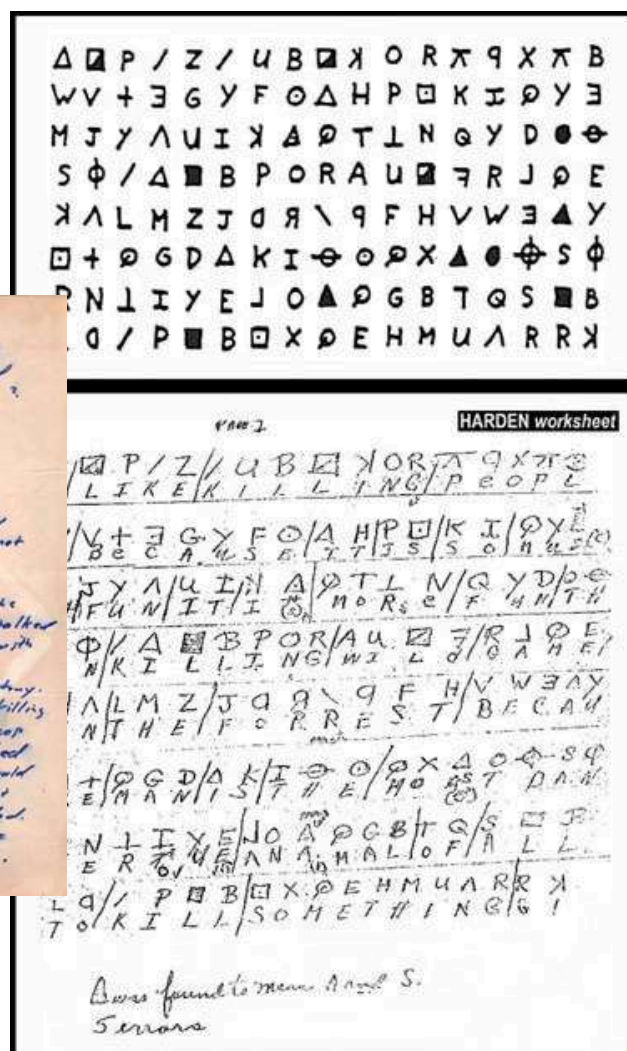
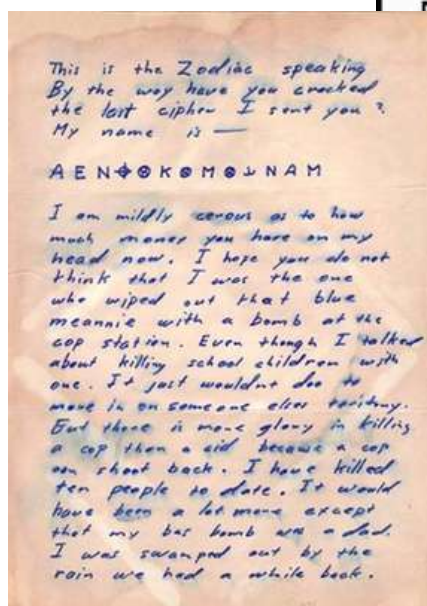
«Шановні редактори, говорить Зодіак»

Це був перший випадок, коли це ім'я було використано злодієм для самоідентифікації.

Пізніше ж він сам побудував собі весь образ на відміну від того, як зазвичай цим займається громадськість.

Лист містив подробиці про вбивства, які ще не були оприлюднені на загал, а також маніяк стверджував, що розв'язавши шифрування, поліція матиме змогу вийти на його слід. Наступного дня подружжя Дональда та Бетті Харден змогли розшифрувати послання Зодіака, де він насправді каже лише про те, що всі ці події - це «найнебезпечніша гра» і він «збирає рабів» для свого потойбічного життя. Його справжнє ім'я, звісно ж, не було оприлюднене, адже, за його словами, це б завадило йому збирати більше «рабів».

лист "говорить Зодіак",
криптограма

Зодіак: серійний убивця чи найуспішніший міф ХХ століття?

Незважаючи на зусилля поліції та аматорів, до кінця послання так і не були розшифровані.

27 березня 1969-го Браян Гарднел та Сесілія Шеперд влаштували романтичний пікнік біля озера. До них підійшов чоловік у чорному капюшоні, сонцезахисних окулярах і білим символом на грудях схожим на білий хрест, або ж, як на мене, мішень. Він мав при собі пістолет, та стверджував, що втік з в'язниці, тому мав наміри лише пограбувати подружжя та забрати їхній автомобіль. Він змусив дівчину зав'язати руки хлопця, а потім зробив те саме і з нею самою. Раптом злочинець дістає ніж та завдає обом численних ударів

Після скоєного Зодіак пройшов близько 400 метрів та залишив дивні написи чорним маркером на дверях автомобіля парубка.

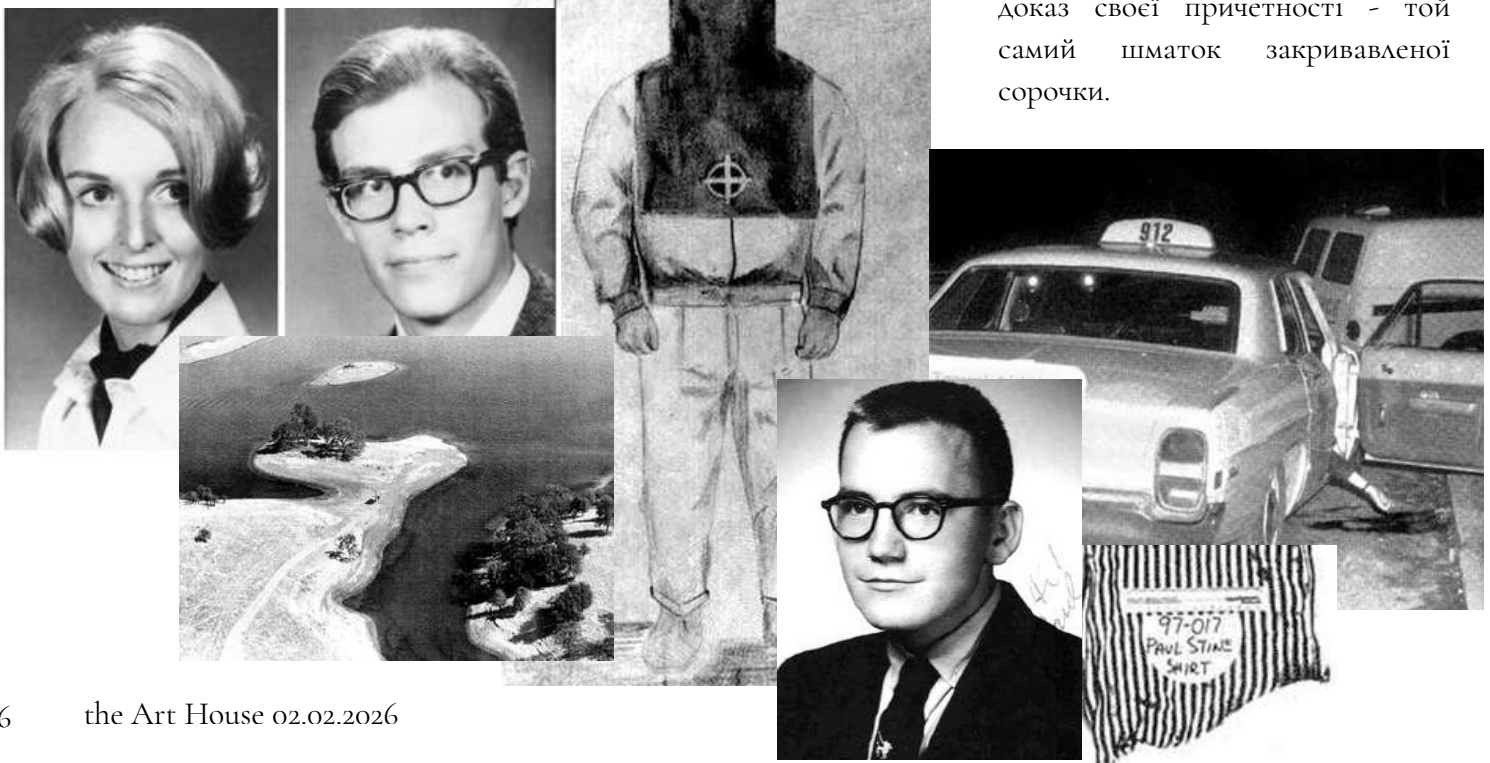
О 19:40 Зодіак зателефонував до офісу шерифа і повідомив про злочин. В цій історії хлопець теж, на щастя, дивом вижив. Наступний злочин кардинально відрізняється від почерку вбивств нашого злочинця, але всеодно вважається скоєним саме Зодіаком.

11 жовтня 1969-го року на перехресті двох вулиць посеред Сан-Франциско, в таксі, яким керував 29-річний Пол Стайн сів білошкірий чоловік-пасажир та надав необхідну адресу.

Та попри це автомобіль встиг проїхати лише один квартал, адже пасажир вистрілив водієві в голову з пістолету того ж 9-міліметрового калібру. Злодій забрав у водія гаманець і ключі від машини, а також відірвав частину його закривавленої сорочки.

Троє підлітків, що стояли через дорогу, спостерігали за інцидентом і одразу зателефонували в поліцію.

За описами чоловіка почались пошуки, але у зв'язку з плутаниною в показах злочинця не було знайдено. Це було останнє офіційне підтверджене вбивство скоєне Зодіаком. Спочатку ж поліція не мала намірів приписувати цей злочин Зодіаку, проте той надіслав до газети San Francisco Chronicle доказ своєї причетності - той самий шматок закривавленої сорочки.

Зодіак: серійний убивця чи найуспішніший міф ХХ століття?

Частина шифрів Зодіака було розшифровано лише у 2020-му році, проте вони так і не містили ніякої суттєвої інформації щодо особи маніяка.

Але ким же він був насправді та як можна проаналізувати його психологічний портрет?

Маніяк продовжував надсилати різноманітні листи аж до 1974-го року. В деяких з них він стверджував, що скоїв близько 37-ми вбивств, але ця інформація так і не була підтверджена. Та експертам вдалось проаналізувати почерк злодія.

За словами графологині Анни Корен, почерк цього загадкового вбивці мав більшість рис, характерних для шизоїдної особистості. Зодіак користувався друкованим шрифтом, писав з невеликим ухилом і залишав великі проміжки між словами. Крім того, він створив унікальний код, щоб залишати загадкові повідомлення в листах.

WANTED

SAN FRANCISCO POLICE DEPARTMENT

NO. 90-69

WANTED FOR MURDER

OCTOBER 18, 1969

ORIGINAL DRAWING

AMENDED DRAWING

Supplementing our Bulletin 87-69 of October 13, 1969. Additional information has developed the above amended drawing of murder suspect known as "ZODIAC".

WMA, 35-45 Years, approximately 5'8", Heavy Build, Short Brown Hair, possibly with Red Tint, Wears Glasses. Armed with 9 MM Automatic.

Available for comparison: Slugs, Casings, Latents, Handwriting.

Психологічний портрет маніяка Зодіака реконструюється виключно на основі його злочинної поведінки, листів до преси та стилю комунікації, оскільки його особу так і не було встановлено. У центрі його особистості - виражений нарцисизм і патологічна потреба у визнанні. Для нього було життєво важливо відчувати себе винятковим, сильнішим і розумнішим за поліцію, журналістів і суспільство загалом. Убивства виконували не лише функцію насильства, а й були інструментом самоствердження та контролю.

Маніяк Зодіак демонстрував класичні риси психопатичної особистості: відсутність емпатії, емоційну холодність і повну байдужість до страждань жертв. Він не виявляв каяття, натомість перетворював свої злочини на своєрідну гру.

Зодіак: серійний убивця чи найуспішніший міф ХХ століття?

Ця “гра” полягала у постійному змаганні з правоохоронними органами, де він прагнув диктувати правила, принижувати систему та підтримувати атмосферу страху.

Ймовірно, у повсякденному житті Зодіак був соціально ізольованою людиною, яка відчувала себе недооціненою або невидимою. Його грандіозність могла приховувати глибокий комплекс неповноцінності, накопичену фрустрацію та злість на суспільство. Насильство ставало для нього способом компенсації - єдиною сферою, де він відчував владу, значущість і контроль. Інтелектуально Зодіак, найімовірніше, мав середній або трохи вищий за середній рівень інтелекту. Він не був генієм, але володів достатньою кмітливістю, щоб планувати злочини, плутати сліди та експлуатувати слабкі місця правоохоронної системи. Його дії свідчать про організований тип злочинця, здатного до планування, але до самоконтролю - не завжди.

Загалом маніяк постає як особистість, для якої страх, увага і влада були важливішими за сам акт убивства. Він прагнув не просто вбивати, а бути почутим, незабутнім і перетвореним на легенду - і в цьому сенсі його найбільшим злочином було не лише насильство, а й цілеспрямоване створення власного міфу.

Та чи вдалось все ж з'ясувати ким був Зодіак насправді?

Попри десятиліття розслідувань, особу маніяка Зодіака так і не було остаточно встановлено, що породило велику кількість теорій - від ґрунтовних криміналістичних гіпотез до відверто спекулятивних припущень.

Найвідомішою та найчастіше обговорюваною є теорія, що Зодіаком був Артур Лі Аллен. (Раджу подивитися документальний серіал «Говорить Зодіак») Він привернув увагу поліції через низку тривожних фактів: проживав у Каліфорнії під час убивств, цікавився криптографією, носив годинник марки Zodiac із відповідним символом, а знайомі повідомляли про його жорстокі фантазії та розмови про вбивства. Крім того, його фізичні параметри частково відповідали описам очевидців. Проте ключові докази проти Аллена так і не були знайдені. Аналіз ДНК з марок і листів Зодіака не збігся з його генетичним профілем, а почерк експерти також не змогли однозначно співвіднести. Через це офіційно його так і не визнали Зодіаком, а багато дослідників вважають його радше “зручним підозрюваним”, ніж справжнім убивцею.

Зодіак: серійний убивця чи найуспішніший міф ХХ століття?

Іншою гіпотезою є нещодавня заява розслідувальної групи The Case Breakers. Вони стверджують, що справжнім маніяком був Гері Френсіс Пост.

За даними експертів, Пост помер в 2018 році. У розкритті особи вбивці їм допомогли нові докази, знайдені в судово-медичних документах. На одному зі знімків видно шрам на чолі Поста, який збігається зі шрамом, зображеним на фотороботі Зодіака. До того ж члени Case Breakers змогли розшифрувати один з листів вбивці, ключем до розгадки якого послужило повне ім'я Поста. До того ж, є ще одна цікава деталь: на одному з місць злочинів було виявлено наручний годинник зі слідами фарби, який ймовірно належав вбивці. Гері ж протягом 40 років займався фарбуванням будинків такою фарбою. До того ж детективи знайшли сліди черевиків військового типу, (Пост був ветераном військово-повітряних сил США) які збіглися зі знайденими на місцях злочинів, скоєних Зодіаком. Експерти намагалися домогтись проведення тестів ДНК, аби підтвердити цю теорію, але отримати опір від правоохоронних органів. Незважаючи на це, вони все ще залишаються переконаними у своїй теорії.

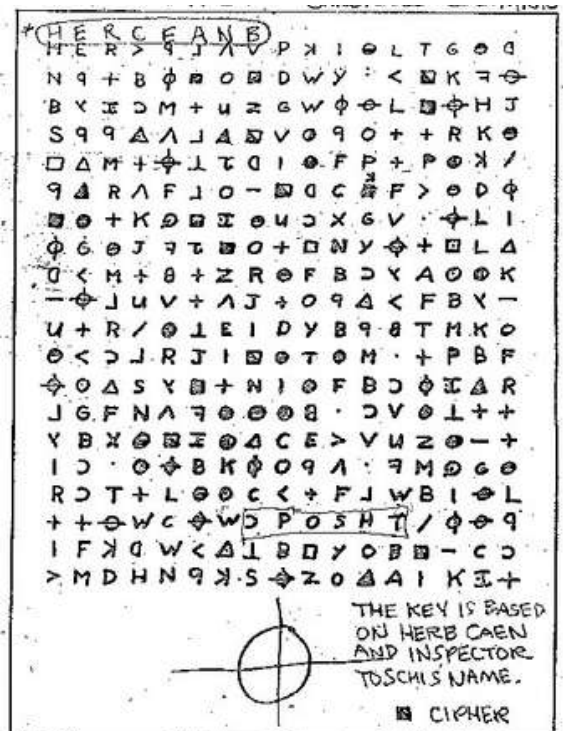
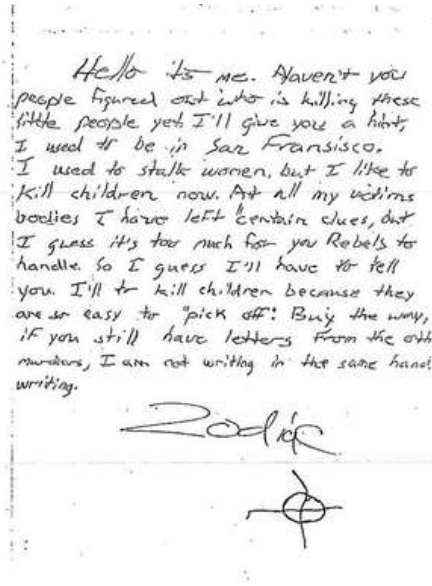
На жаль, «Руйнівники справ» не мають широкого доступу до матеріальної бази, адже діють абсолютно окремо від поліції, тому їхня версія все ще залишається гіпотезою, не підтвердженою жодним офіційним джерелом.

Колишній офіцер з департаменту поліції сказав в інтерв'ю для Fox News:

«Реальна частина тут пов'язана з егоїзмом і зарозумілістю. Вони (поліція) не говорять про те, що мають, а це означає що будь-хто інший, хто сяде за стіл переговорів, може мати обґрунтований аргумент, що інформація сторонньої організації є такою ж цінною, якщо не більш цінною ніж те, що все зроблено департаментом поліції»

Смерть обох головних підозрюваних сильно ускладнює подальше розслідування, тому ми можемо лише сподіватись на наполегливість експертів та розвиток криміналістики та судово-медичної експертизи.

Можливо особистість Зодіака ніколи так і не буде розкрита, та все ж, ми матимемо приклад того, до чого може призвести відчайдушне бажання отримати визнання та популярність.

Сміливість мати ім'я: Олена Степанів

Маргарита Стаценко

Вчителька історії в Liko School

Історія України знає багато героїв, хоробрих і відважних, тих, хто готовий на справжні вчинки заради своєї Батьківщини. Ці постаті надихають нас, і стають прикладом, а їх життя і світогляд - інструкцією до дій. Олена Степанів - саме така людина. Вона стала першою в світі жінкою-офіцером, і показала: справжня відвага не має статі. Щоб зрозуміти нашу героїню, коротко поглянемо на її життєвий шлях.

Дитинство Олени минуло на Львівщині, у часи, коли цей край входив до складу Австро-Угорської імперії. Вона народилась 7 грудня 1892 року в родині священника. Змалечку вона була допитливою і наполегливою. Любила читати, цікавилася історією, іноземними мовами та різними культурами. Вона мріяла зробити щось важливе для людей.

Цікаво знати: Олена ще в школі захоплювалась спортом, і легко долала фізичні випробування, а також була у чудовій фізичній формі.

Після школи Олена продовжила навчання у Львові, та столиці імперії - Відні. Вона вивчала педагогіку та історію, захоплювалась географією. Згодом Олена отримала ступінь доктора філософії. У Віденському університеті вона не лише здобувала академічні знання, а й формувала свій характер: рішучість, дисципліну та відповідальність.

Ще до війни Олена вважала, що кожна людина має робити щось корисне для своєї країни. Ці переконання проклали їй шлях до боротьби за свободу України, та перетворили її на сильну, незалежну і сміливу жінку.

Вражаючим є те, що навіть серед студентів вона вирізнялася лідерськими якостями і завжди підтримувала тих, хто потребував допомоги, показуючи приклад честі та відваги.

У 1914 році, коли почалася Перша світова війна, українські землі опинилися в центрі бойових дій.

Для багатьох це був час страху й невизначеності, але для Олени - час вибору. Вона розуміла: війна вирішує долю народів, а отже і майбутнє України. Як учасниця українського національного руху, Олена Степанів добровільно зголосилась до війська, коли почали формуватися Українські січові стрільці.

Спочатку жінок брали лише на допоміжні ролі, але Олена наполягла, що хоче воювати на рівні з чоловіками. Завдяки своїй підготовці, дисципліні та рішучості вона була зарахована до бойового підрозділу. Невдовзі Олена Степанів отримала офіцерське звання поручика, ставши першою у світі жінкою-офіцером. Це рішення було сміливим і незвичним, але цілком заслуженим.

Ще один факт: про появу жінки-офіцера на фронті писали газети Австро-Угорщини та інших європейських країн - це викликало справжній подив і захоплення.

Сміливість мати ім'я: Олена Степанів

Так Олена Степанів опинилася на передовій не випадково, а через власний вибір, віру в Україну і готовність брати відповідальність у найважчий момент історії.

Під час бойових дій у 1915 році Олена потрапила в полон до російської армії. Для ворога вона була незвичною полонянкою - жінкою-офіцером Українських січових стрільців. Сам факт її служби викликав подив і зацікавлення.

Олену утримували в таборах для військовополонених. У цих важких умовах вона не зламалася: зберігала гідність, дисципліну й віру в себе. Вона підтримувала інших полонених, допомагала словом і прикладом, показуючи, що сила людини - не лише у зброї, а й у характері.

Маловідомим є те, що навіть у полоні Олена залишалася відомою постаттю - про жінку-офіцера писали газети, а її ім'я знали далеко за межами України.

Після звільнення з полону Олена Степанів повернулася

до активного життя. Пережите зробило її ще сильнішою і переконало, що боротьба за Україну може мати різні форми, але ніколи не повинна припинятися. Розуміючи, що майбутнє України залежить від освіченої молоді, вона продовжила викладати та займатися наукою.

Олена Степанів - це приклад людини, яка не боялася брати відповідальність у складний час. Вона стала першою у світі жінкою-офіцером, пройшла війну, полон і після цього присвятила життя освіті та науці. Її історія доводить: сміливість - це не випадковість, а свідомий вибір.

*Олена Степанів
Громадська та військова діячка,
(1892-1963)*